MICHAL CAGARDA

ZA VEDRO KAŠE

TRIHLAV
december 2024

Za vedro kaše

Copyright © 2024 Michal Cagarda
Všetky práva vyhradené / all rights reserved

Publikované pod značkou Trihlav s dovolením autora

- ...začiatkom piateho tisícročia... -

Šesťdesiat generácií bezprecedentného pokroku a surovej evolúcie spoločnosti – čo by dal hocktorý antropológ za jeden krátky pohľad do takej budúcnosti, za jedno nahliadnutie do životov nevypočitateľného ľudského potomstva!

Strava, prostredie, návyky sa u homo sapiens behom tejto krátkej doby tak rýchlo a drasticky menili, že ľudský druh do piateho tisícročia rozkvitol ako jarná púpava: Krásna a plná života, pripravená rozkošatiť svoj taxanomický podstrom o desiatky bočných vetiev; o úžasné nové rasy a deviácie na vlastnej divokej ceste vo vývoji.

Akademik-antropológ by sa isteže najskôr zaujímal o najodľahlejšie miesta planéty. O exotické pacifické ostrovy, napríklad, kde sa behom milénií dominantne presadil monumentálny „homo sapiens magnus“, honosne klasifikovaný ako človek obrovský.

Komusi by tieto krásne segregované kmene pripomínali tulenie stáda, masu natlakovaných pneumatík spokojne odfukujúcich na poli plážových lehátok. Kedysi sužovaní preľudnením a epidémiou morbídnej obezity, ich spásou pred katastrofickým hladomorom sa stala priemyselná strava – zázraky v potravinárstve odbremenené od regulácií, ktoré ich generáciu za generáciou doviedli až do dnešnej impozantnej podoby. Nádherný vo svojej pompéznosti, kde-tu niektorý z domorodcov na lehátku zatrepoce zakrpatenou nožičkou, odplaší hmyz, alebo si do úst natlačí sladkú proteínovú pastu. Nespraví jeden

prebytočný pohyb, kým ku ostrovu neprirazí niektorá z bludných plávajúcich mega-fariem – ich posledného kontaktu s technokratickým svetom. A tá nakoniec príde vždy!

Evolúcia ľudstva ale prebiehala všade. Nie len kdesi na Guame alebo na Fiji.

Na každom kúsku zdevastovanej Zeme sa populácie po tisícročia morili s čoraz zákernejšími závislosťami, intoleranciami, s toxickejšími umelými náhradami: s pomalou, postupnou, nezadržateľnou revolúciou tráviaceho traktu, ktorá cez žalúdky prepisovala obrazy celých civilizácií.

Podobné poddruhy nakoniec nájdeme aj u nás!

Napríklad v Jačmeňovciach, v autonómnom okrese západne od Malých Karpát. Za rozliatymi močiarmi, uprostred pralesa, tam kdesi sa ukrývajú roztrúsené staro-slovenské kopanice. Desať-tisíc Záhorákov odrezaných od civilizácie sezónnymi záplavami a divočinou.

A práve odtiaľ bude aj tento krátky príbeh o Tiborovi a Májke…

- …Tibor odchádza do sveta… -

Jačmeňovská skazka začína jedno horúce letné ráno, keď Štátna správa nadobro odpojila osadu Záhorských Jačmeňoviec od elektriny. Starosta Mihálik v ten deň zvolal všetkých sedemdesiat rodín do kultúrneho domu a s gráciou jemu vlastnou prehlásil, čo každý už aj tak vedel:

„Vážení, tak nám zhasli.“

Pán Mihálik sa hrbil za malým pultíkom na pódiu. Ľavým lakťom sa o neho znavene opieral, prenášal naň celú váhu, kým gigantickú goriliu pravačku mal defenzívne zdvihnutú pred sebou. Akoby v kultúrnom dome čakal krik a vzburu a úplnú pohromu, ale osadníci na neho len nemo zízali, prežúvali čerstvú trávu a pozerali kamsi do diaľky, šúchali dlaňami o kolená. Niektorí si v rukách zvierali hlavy a počítali sekundy, kedy ich ten starý kôň prepustí späť do roboty.

„Vypli nám elektrinu,“ zopakoval starosta Mihálik, „ale poslali pomoc!“

Hlúposti ako vysoké napätie boli (samozrejme) v Záhorských Jačmeňovciach prežitkom. Aj bez veľkých elektrární boli osadníci sýti a zdraví a sebestační; načo by im bola, táto nebezpečná vec, keď elektrinu si vedeli vyrobiť sami… A keby aj nie, tak čo.

Na subtropickom Záhorí stačilo hocikedy otvoriť ústa – zívnuť, koľko človek vládal – a Jačmeňovec sa jedným hltom nakŕmil celým rojom kŕmnych mušiek.

V osade bol pod verejným prúdom len jeden posledný archaický stroj – alebo predmet – ťažko posúdiť, čo vlastne;

aký bol z neho asi úžitok, keď len hulákal nezmysly a na plátne predvádzal fabulácie z cudzích krajov. Skladovali ho priamo tu, v dome kultúry, a sem aj tak chodili len tie dve pojašené decká od doktorky Mileny Tekvickej. Prisťahovalci. Také mäsožravé šteňatá. Chudé, vzpriamené, nepodarené.

Akoby nestačilo, že sa v kine motali cez pracovný týždeň, každú sobotu podvečer ho zapli na plné gule a potom pri ňom celú noc šaleli, pozerali videoklipy, animáky a archaické filmy z archívov – Mad Maxov, Blade Runnerov, kadejaké vzbury robotov… A stále s nimi otravovali ostatné deti.

Že kdesi „za hranicami civilizovaného sveta pre Tekvických natáčajú ďalšie nové časti“… A čo? Konečne sa im to niekto odvážil vypnúť.

Kino nadobro zhaslo a robotickým apokalypsám nastal koniec.

„A tak teda,“ pokračoval starosta, „pomoc je tu--“ zhlboka sa nadýchol, zarezal pupok hlbšie do pultíku, nasal zo dve-tri muchy a spokojne zamľaskal, pompéznym gestom ukázal do zákulisia: „Naša pomoc!“ zavŕšil cynickým zvolaním svoj polminútový prejav.

Na pódium vyšla elegantne oblečená žena, možno dvadsať-päť ročná. Mladá, nezrelá, nie veľmi pekná. Podobala sa skôr na tých odrodov z mesta, Tekvických. Tiež si určite varí mršiny sliepok a pomleté prasatá, fuj.

Žena bola neprirodzene bledá, vychrtlá. Komicky vzpriamená, až sa zakláňala. Vedľa zaguľateného pána Mihálika sa úplne týčila, mohla mať celých stošesťdesiat centimetrov, ak nie viac. Ale v páse bola chudá ako nitka,

zjavne podvyživená. Nepodarok. Nohy mala vysoké, ruky zas tenučké. Viseli jej po bokoch, akoby zabudla čo s nimi.

Vôbec nebola príťažlivá.

Medzi osadníkmi sa šíril tichý smiech a starosta sa súhlasne uškŕňal s nimi. Chrochtal, rozpačito krčil ramenami. Nadžgal si do úst za hrsť trávy, o pol kroka cúvol a nechal mátohu pristúpiť k pultu. Ledva sa rukami pustil dosky, krpaté opičie nožičky sa mu od únavy podlomili, zvalil sa na zadok a hlava mu začala klimbať.

„Vážené dámy, vážení páni--“ žena mala silný prízvuk. Domorodcom znel starou úradnou európštinou. Hovorila roboticky, ťažkopádne, pomaly – a dlho – príšerne dlho.

„--ďakujem pánu starostovi … s poľutovaním … nové príležitosti--“ Nikto normálny by ich tak netrápil. Bol to barbar. Barbar. Osadníci museli zožuť hodne sena, aby si z nekonečného prejavu zapamätali aspoň toľko:

„Volám sa Svetlana G, som android a budem vašou zastupujúcou učiteľkou.“

Odteraz bude učiť ich deti.

V sále to zašumelo.

Tento škaredý robot, táto dinosauria imitácia vraví, že „každé ráno im vezme deti“.

To snáď musí byť omyl?

Že ich „bude učiť“, lebo „deti sú budúcnosť“ a „bez vzdelaných detí žiadna budúcnosť nejestvuje“…

A stále tárala. Ďalej a ďalej im vykladala hlúposti, úplné nezmysli, a nevedela prestať. Ako stroj – ale veď to aj bol stroj, mašina na baterky, ktorá ich prišla umoriť formálnou úradníčtinou.

Že „doteraz vyučovanie prebiehalo v kultúrnom dome, lenže osada prestala platiť účty a diaľkové prenosy ďalej nemôžu pokračovať.“

„Náhradná škola začína zajtra o ôsmej hodine ráno.“

„Z nariadenia vlády toho a tamtoho, -deti, ktoré sa nedostavia, budú-“

„Čo to vraví?“

„Že nám decká pošlú do mesta.“

„Len nech skúsia!“

„My máme svoje práva!“

„Hoci…“

„MATEJ, ty snáď…?“ drgla mama Plková svojho muža, „to sú naše DETI!“

Ujo Matej sa len zamrvil: „Katka, veď ty rozmýšľaj trochu,“ odvrkol. „Keď budú fagani ráno so strojom, my môžeme do roboty sami… Bez nich…“

A tak sa skrz Plkovcov stalo, že nasledujúce ráno bol kultúrny dom predsa už o pol ôsmej plný mládeže. Starí Jačmeňovci spokojní, no polovica žiakov od faciek hluchá na ľavé ucho.

Len dva pokazené dvojnožce od doktorky Tekvickej prišli z vlastnej vôle. Tie boli iné. Divné. Cudzinci z mesta. Do školy chodili celý život. Tibor mal už jedenásť rokov, vedel slušne písať, čítať a v matematike bol ako doma. Jeho drobná sestra Májka bola o tri roky mladšia a všade behala za ním. Cítila sa tu v osade celkom sama a opustená, bála sa miestnych.

Bála sa ich viac než vlkov v meste.

Najväčšiu hrôzu mala z Igora Mäsiara, ktorý teraz v škole sedel o jednu lavicu za ňou. Igor bol zo všetkých

Jačmeňovcov najmohutnejší, oveľa väčší než ostatné deti, lebo jeho otec bol bohatý – úplne najbohatší – tak strašne bol bohatý. Rodinu kŕmil špeciálnym krmivom a všetkých nútil *pracovať* vo svojom pivovare, takže z nich rástli *masívne* a svalnaté *ozruty*.

Keby sa tak Igor cez vyučovanie strhol zo spánku, kdekade rozhodil obrovskými lopatovými rukami, mohol Májku jednou ranou zahlušiť. A ani by si to nevšimol.

Májka Igorovi samozrejme krivdila. Igor bol vnímavý, nadpriemerne inteligentný chlapec. Veľmi čistotný a slušne oblečený. V škole vždy voňal po šampóne, jeho rodičia si veľmi potrpeli na hygienu. Nech si aj vyzeral ako opádlovaná cisterna, no jeho guľatá ružo-líca tvár odrážala tisícročia pestovanej záhoráckej krásy – isteže mäsitá a lenivá, od kolísky chovaná na pohárikuu hustého piva, zato vždy nachystaná rozdávať vtipy.

Možno – keby sa Májka v ten prvý školský deň v lavici aspoň raz otočila, keby sa mu odvážila prihovoriť…

Lenže Májka bola jedno malé vystrašené dievčatko. Do Záhorských Jačmeňoviec sa prisťahovala, lebo mama tu mala dôležitú prácu. Sama by v Jačmeňovciach nechcela žiť. Májke sa tu nepáčilo. Nikto (ale že vôbec nikto) z osadníkov sa nepodobal ani na jej otca, ani na brata… A na Májkine kamarátky – tak to ani so zavretými očami.

A teraz…

Teraz jej zobrali aj kino.

Filmy a seriály a zábavu.

Vyučovanie nahradili akýmsi neživým robotom.

A na niekoľko hodín ju zavreli do rovnakej miestnosti s ostatnými.

Májka s osadníkmi nechcela stráviť ani jednu ďalšiu sekundu. Ani *jed-nu*.

Na druhý školský deň sa skryla a do kultúrneho domu sa už nevrátila.

Schovala sa tak, že ju ráno nenašiel ani Tibor.

„Toto je vaše druhé varovanie, pani Tekvická. Vaša dcéra bola zasa po škole.“

Doktorka Tekvická sa týčila vo dverách svojho domu a študovala učiteľkine nepodarené imitácie očí. S kamenným výrazom robotovi prikývla: „Rozumiem.“

„Všetky ostatné deti sa výuky zúčastňujú. Len vaša dcéra nie.“

„Ale chápete, že Májka nie je ako ostatné miestne deti?“

„Chápeme, pani Tekvická. Metodika našej výučby je plne certifikovaná pre…“

Doktorka prestala počúvať. Ramenom sa oprela o zárubňu dverí, ruky založila na prsiach. Jej profesnou špecializáciou bola fyziológia ľudí jačmeňovských – vedela o osadníkoch viac, než sa tomuto droidovi zmestí na disk. „O tom nepochybujem,“ prerušila stroj v polovici vety. „Ale pre nadané deti musí existovať alternatíva. Májka svojich spolužiakov predbieha o tri ročníky. Nudí sa tam.“ A bojí sa tam. Je k smrti vydesená.

„Nie. Žiadna alternatíva.“

„Poobedňajšia výučba.“

„Toto je vaše druhé varovanie, pani Tekvická.“

„V poriadku,“ doktorka pred androidom zabuchla dvere a otočila sa ku svojim deťom. „Tak čo spravíme?“ povzdychla si.

Májka sa na ďalší deň musela vrátiť do školy, lenže opäť tam vydržala len prvé dve hodiny. Potom sa schovala za kvetináčmi na chodbe. Robot ju musel chytiť za ucho a do triedy ju dotiahol ako nafučaného Jačmeňovca, čo cez prestávku zachrápal na dvore. Pre miestnych ospalcov to mohol byť primeraný trest, ale Májka zvyšok predpoludnia od bolesti prevzlykala.

Jej brat to po vyučovaní nevydržal. Zašiel za učiteľkou a celou silou ju sotil na zem: „Tvoje tretie varovanie," zvolal prvé, čo mu v detskej hlave napadlo. Kopol povaleného robota do nohy, tresol za sebou dverami a ušiel.

Tibor si myslel, že má učiteľku prečítanú. Tá robotická príšera mala po vyučovaní takmer vybité kazety. Videl to na jej pohyboch. Keď sa za pár minút spamätá z Tiborovho útoku a prestane prepočítavať, vyrazí si na poštu vymeniť prázdne články za nové. Robí tak každý piatok. Kazety jej do osady vozí poštový vlak. Poštári potom odošlú staré batérie kamsi do akejsi elektrárne (lebo tu v Záhorských Jačmeňovciach si každý vyrába elektrinu len sám pre seba!), v elektrárni ich asi nejako dobijú alebo recyklujú alebo dačo a potom pošlú plnú krabicu nových nazad do Jačmeňoviec… Tak si to predstavoval.

Tibor vbehol do učebne a chytil sestričku za ruku. „Teraz budeme chvíľu utekať," zaškeril sa na ňu.

Chodník k pošte sa krútil popri miestnom potoku. V júni to bola len taká vyschnutá čúrka, ale koryto mala zo dva metre hlboké a spevnené opracovanými kameňmi. Chránilo ho pol metrové kovové zábradlie, s ktorým mal Tibor o chvíľu veľké plány.

Druhú stranu chodníka lemovali stromy a kríky. Väčšina

stromov boli prešľachtené okrasné dreviny, rovné kmene s guľovitou zelenou korunou. Len na jednom mieste sa stále držal mocný dub. Ponad dlažbu mu prevísal silný, hrubý konár; presne taký Tibor potreboval.

Chlapec cez neho prehodil lano – cez prestávku ho ukradol zo skladu pri kulturáku – a z jedného konca vyrobil improvizovanú pascu. Ledabolo ju pohodil na cestičku a Májku postrčil ku kríkom: „Tu sa teraz skryjeme," povedal.

Sestra sa na neho udivene pozrela: „Ideme hrať schovku?"

„Ale iba na chvíľu."

„Ja nechcem… To je hlúpe, Tibor. Poďme už domov."

„Je to len na chvíľu. Schováme sa spolu," chytil ju za ruku a stiahol ju z chodníka. „Pár sekúnd…" - akurát, aby sa stihli ukryť pred učiteľkou.

Tibor mal androida vytipovaného na tridsať kilogramov. Pani učiteľka bola lacný, karbónový šmejd obalený penou a papierovou imitáciou kože. Keď vkročila do pasce, celou silou zatiahol a Svetlana G vyletela do vzduchu ako matrac od postele. Pre chlapca ale vôbec nebola ľahká. Tibor funel a potil sa a ťahal, koľko vládal, kým sa jej ovisnuté ruky ocitli aspoň päť centimetrov nad zemou. Nakoniec to ale dokázal a pevne zauzlil napnuté lano o zábradlie.

„Pomoc…" šepkal stroj.

Tibor ku nej pristúpil; Májka sa na neho zozadu tisla, rukami ho objímala okolo pása a celá sa triasla.

„Pomoc… Bolesť… Pomoc…"

Android plakal. Z kútika oka učiteľke vytiekla umelá slza… Prvá, a potom ďalšia. Učiteľka naozaj plakala, jej hrubá tvár mu odrazu prišla ľudskejšia, než ospalé pohľady

osadníkov. Bezradná. Skrivená. Nešťastná. Inak sa vôbec nehýbala, len tam bezvládne visela: „Pomoc… Bolesť…“ opakovala, stále šepkala, a plakala.

Májka borila tvár do Tiborovho chrbta a trhavo vzlykala. Nechcela ho pustiť, ale Tibor sa jej vzoprel a pokľakol ku svojej trofeji.

„Toto si zapamätaj,“ povedal a prstom strčil androida do hrude. Rozkýval ju ako vrece. „Už nikdy sa mojej sestry nedotkneš.“

Stroj nereagoval. Ďalej opakoval svoje dve slová. „Pomoc…“

Tibor z tašky vytiahol paradajku, odkusol z nej a zvyšok rozpľasol na Svetlaninich elegantných šatách. „Aby si vedela,“ chcel dodať, ale učiteľka vtedy stíchla. Úplne sa napla, kým červená šťava jej na šatách stekala až ku golieru.

„Tibor Tekvický.“

Jej ruka vystrelila v zlomku sekundy. Tibor nemal kedy zareagovať. Chytila ho za tričko a pritiahla sa k nemu. Nečakal takú silu. Napriek vybitým kazetám by stále utiahla aj desať-násobok svojej váhy.

Tibor sa v panike zaprel, až padol aj so sestrou na zadok.

„Mária Tekvická.“

Nedokázal sa učiteľke vytrhnúť. Jej prsty boli ako zveráky. Keby chcela, drtila by kosti. A možno sa k tomu práve teraz chystala. Druhú ruku mala stále voľnú, visela jej k zemi…

Tibor bleskovo z trička vykĺzol; ani nevedel ako, pretiahol si ho cez hlavu a zaspätkoval od rozkývaného robota čo najďalej z dosahu.

Potom zovrel Májkinu ruku, vyskočil na nohy a šprintom

sa rozbehol domov.

Doktorka Tekvická potichu balila veci. Dole v obývačke sedeli na pohovke dvaja policajti. Pili čaj a čakali. Tibor sa tlačil medzi nimi. Ruky mal zložené na stehnách, v tvári odhodlaný vzdor. Od incidentu s učiteľkou ubehol týždeň, kým si po neho prišli. Ak boli policajti takto pomalí – čo najhoršie mu mohli spraviť? Kam ho mohli v tejto jačmeňovskej diere zavrieť?

Tiborov detský svet vtedy býval práve taký – osadnícky malý.

Doktorka by najradšej odcestovala so synom, ale nedali jej žiadny čas na rozmyslenie. Nemohla z minúty na minútu opustiť svoj trojročný výskum. Tri roky práce! Homo hordeum z Jačmeňoviec bol jedinečný poddruh – ako unikátny kvet, ako vzácna jašterica, ktorá dokáže prežiť len na svojom malom kúsku zeme v juhoamerickom pralese. Nová forma ľudského života, dosiaľ nepreskúmaná, krásna – a tak krehká… Tak nešťastne krehká. Jačmeňovci boli vopred odsúdení na vyhynutie. Pre svoje závislosti prišli o schopnosť adaptovať sa. Nedokážu cestovať, odísť, nikdy sa nerozšíria mimo svoje kopanice. Keď sa prírodné podmienky na Záhorí zmenia, alebo keď ich zdecimuje mor, vymrú. Na ich územie sa vráti homo sapiens. Ľudia ako doktorkin manžel. Ako jej kolegovia. Ako títo policajti. Zlí ľudia.

Nemohla sa Jačmeňovcov vzdať.

Každá sekunda medzi nimi je dar na nezaplatenie.

A potom – stále to boli jej pacienti.

Potrebovala by mesiac. Za mesiac by to tu mohla uzavrieť. A potom by odišla. Alebo za dva mesiace. Ale nie

teraz. Nie hneď.

Zazipsovala kufor a zišla z Tiborovej izby dole do obývačky. Bez slova položila zabalené veci pred policajtov. Stisla pery, študovala Tiborovu tvár.

Tibor pokrútil hlavou: „Je to len stroj. Stroj.“

„Je to verejný majetok,“ povedal policajt po jeho ľavej ruke.

„Poškodzovanie verejného majetku je trestný čin,“ doplnil ho kolega.

Doktorka pohladila syna po líci. „Budeš v poriadku. Otec sa o teba postará.“

„Chcem sa ešte rozlúčiť s Májkou.“

Policajti sa na seba pozreli. Jeden z nich vstal, zodvihol kufor. „Nie,“ povedal druhý, chytil chlapca pod pazuchu a zdvihol ho na nohy. „Pohyb.“

Matka ich odprevadila ku dverám. Ešte stále mohla zvolať: „Počkajte!“ – mohla ich predsa zastaviť. Stačila veta: „Pôjdem s vami.“ Tri slová, zadrhnuté v suchom hrdle. Nevysloviteľné.

Keby sa všetko nedialo tak rýchlo…

Keby jej dali čas! Veď Májka bola teraz v škole! Nemohla ju v Jačmeňovciach nechať samu! A v ordinácii medzitým stále čakal pacient. A policajti sa s ňou takmer vôbec nerozprávali. Nič jej nevysvetlili!

Keď sa za nimi zabuchli dvere, doktorka Tekvická nebola schopná jediného pohybu.

Doktorka bola rozvážna, inteligentná žena. Ale teraz – ničomu nerozumela. Čo sa vlastne stalo, čo sa to dialo posledné štyri týždne? Čo jej uniklo? Dlaňou prešla po zatvorených dverách. Nebol to sen: Dvere nemohli byť

skutočnejšie.

Práve jej zobrali syna.

A Májka… Májka bude odteraz chodiť do školy sama.

Opustená.

Sama medzi tými napuchnutými veľrybími opicami.

- ...Tibor prichádza do mesta... -

Jačmeňovský autonómny okres je so svetom spojený tromi cestami. Na východ vedie cez malokarpatský prales drevorubačská zvážnica, na ktorú sa odvážia len cigáni odkiaľsi až z trnavskej stepi. Druhá cesta sa ťahá smerom na juh, ale je rozbitá a pomalá a kľukatí sa ako patentovaná jačmeňovská priamka. Tade jazdia konské dostavníky a povozníci, ak naozaj musia. Autom sa sem nikto neodváži, ani nákladným. Cesta je často zaplavená a neprejazdná a Jačmeňovce za tak drahé riziko nikomu nestoja.

Najspoľahlivejším spojením je poštový vlak – jednokoľajový nákladný maglev dotovaný Štátnou poštou. Každý nepárny deň prichádza skoro ráno do okresu a každý párny deň odchádza preč. Len v nedeľu nejazdí.

Poštový vlak nemá okná ani sedadlá. Pokiaľ si cestujúci dokáže priplatiť za prvú triedu, poštári mu namontujú pohodlné kreslo, stolček a malú lampičku, lenže to nebol Tiborov prípad. Jeden taký lístok by rodinu Tekvických zadĺžil na celé roky.

Policajti teda vtesnali Tibora medzi náklad s jačmeňovským exportom a usadili ho na podlahu. Kufor mu pohodili k nohám. Potom ho bez slova vo vagóne zavreli a odišli vlastnou cestou.

Taký bol Tiborov návrat do civilizácie: V tme, sám, zamknutý na závoru.

Ako poštový balík.

Pred chvíľou slobodný syn slávnej doktorky a teraz zrazu majetok neslávneho otca.

Otrok.

Nádražie bolo pre Tibora ako iná planéta – mŕtvy, cudzí, nehostinný svet. Betón a kov. Kov a plasty. Kam až Tibor dovidel, nikde ani kúsok voľnej zeme, aspoň pár metrov trávnika, alebo jeden strom. Bezradne stál pred odstaveným maglevom a so stisnutými zubami prešľapoval na mieste, všetkými silami zatláčal močový mechúr; obzeral sa a obzeral, hľadal krík, ku ktorému by sa rozbehol, lenže toto miesto nebolo postavené pre ľudí, tu sa pohybovali len stroje: Nakladače, vykladače, žeriavy, pohyblivé semafóry a usmerňovače. Roboty všetkých tvarov a veľkostí. Niektoré mu lenivo bzučali okolo nôh, strácali sa v otvorených vagónoch a po chvíli vychádzali naložené tovarom… A potom tam boli tie veľké, naozaj veľké, čo sa nad ním týčili na masívnych krabích nohách a vlaky prekračovali ako detské hračky – keď naozaj museli. Každý watt a každý joul sa na tomto mieste vyvažoval zlatom. Ani jeden pohyb nevyšiel nazmar.

Tibor zdvihol svoj kufor, zastonal a znova ho položil. Videl odtiaľto len jednu cestu. Dole po schodoch, kamsi do podzemia, do podchodu. Kufor nechal tak a rozbehol sa – ako káčer – skackal tak rýchlo, ako si trúfal, úplne slepý ku okoliu. Keď na schodoch vrazil do bacuľatej policajtky, stihol vypísknuť len: „záchod!“ a bol by hneď preč, keby ho so smiechom nechytila za golier.

Za policajtkou stál vysoký, šľachovitý muž. Do ružova vyholený, vyčesaný, v podivnej uhladenej uniforme. Napriek tomu nervózny, nesvoj zo stretnutia s chlapcom. Pozrel na Tibora ako na zblúdilé šteňa, postrapatil mu vlasy

a ukázal do chodby pod schodmi. „Idem po jeho veci,“ povedal a bez ďalšieho slova prešiel okolo chlapca na perón.

To bol jeho otec.

Plukovník Tekvický. Armádny lekár.

Tibor sa s ním v živote stretne už len niekoľkokrát.

Postava za stolom vyzerala ako nepodarená verzia Svetlany G. Pogumovaná nafukovacia bábika bez mimiky; žalostná lacná imitácia vyrobená pre neprispôsobivé deti, ktoré si školu prestali vážiť a nič viac si nezaslúžia.

Plukovník Tekvický mátohe pozeral kamsi ponad ľavé rameno. Na stene si našiel svoj bod, šmuhu alebo prasklinku. Na tvári nasadená maska s naučeným výrazom: „Stále vás počúvam“. Pritom spal s otvorenými očami.

Tibor na svojej stoličke spal naozaj. Odpadol po prvých monotónnych vetách:

„…ďakujeme za vašu dôveru… vzdelanie na prvom mieste… deti sú naša budúcnosť…“

Bacuľatá policajtka ich do školy zaviezla priamo z nádražia. Najprv Tibora musia zapísať, a ubytujú ho až potom.

„…náš základný výchovný program trvá štyri roky, rozšírený program trvá…“

Tibor otvoril oči.

„Štyri roky?“ vydýchol.

„Neprerušovať. Rozšírený program trvá osem rokov. Vrámci rozšíreného programu poskytujeme osobný dohľad s dôrazom prevýchovu…“

„Osem rokov?!“

„Neprerušovať…“

„Osem rokov,“ zašomral plukovník.

„Prajete si aktivovať rozšírený program, pán Tekvický? Cena za program prevýchovy je…“

Tibor pozrel na otca. Na toho muža, čo sa za jeho otca pokladal. Päste zaťaté, únava z cesty úplne opadla. Teraz už vnímal každú sekundu, každý zlomok sa mu naveky vrýval do pamäte. Ten človek – lekár, dôstojník, *vraj* jeho vlastný *otec* – váhal. Len chvíľu; jeden alebo dva tiky v tvári, ktoré prenikli maskou, ktoré poodhalili zvieracie inštinkty vyryté hlboko do plukovníkovej podstaty. Tibor to videl a zalapal po dychu. Toľko nechute, toľko strachu zo zodpovednosti; odpor hraničiaci s panickou hrôzou… „Toto decko, tento nepodarok z Jačmeňoviec, kopaničiar nakazený degenerátmi… Nechcem ho, nechcem, ale dali mi ho, a možno sa ešte dá zachrániť, možno má nádej, možno na to majú *program*. Osem rokov prevýchovy z neho spraví *homo sapiens*.“

„Ani omylom,“ povedal plukovník nakoniec.

Ďalšia sekunda ticha. Tibor nedýchal.

Robot neodpovedal. Vycítil otcovo zaváhanie? „Isteže,“ potvrdil po nekonečnej chvíli, keď jeho algoritmi prežuli a rozpitvali každú slabiku odpovede, každý nádych a výdych a úder plukovníkovho srdca.

„Svoje rozhodnutie môžete kedykoľvek zmeniť.“

- ...Tibor sa vracia domov... -

„Mami, vôbec si sa nezmenila!“

Tibor sa pokúsil vymaniť z matkinho objatia, ale tá sa ho držala ako kliešť.

„Zato ty si už… Dospelý…“

„Mami!“ skúsil ju od seba znova odstrčiť, „prestaň!“

Doktorka Tekvická konečne syna pustila a otrela si mokrú tvár.

Tiborov návrat domov trval dlhšie, než sľuboval manžel. Nepustili ho. Jeho vlastný otec ho nenechal odísť. Tibor mu to nikdy neodpustí, do smrti s ním už nikdy neprehovorí. Maturita bol jeden veľký podvod, hlúpy-hlúpy sen o slobode, po ktorom mu akadémia vystavila účet: „Toto je Váš študentský dlh“, povedali, „žiadny delikvent neodíde domov, kým si svojich osem školských rokov neodpracuje.“

„Kde je Májka?“ rozhliadol sa po starom domove. „V škole?“

„V škole?“ zarazila sa doktorka. „Nie,“ pokrútila hlavou, „nie,“ chytila syna za lakeť a previedla ho do obývačky. „Tu je, doma. Odpočíva.“

„Stalo sa niečo?“

Matka pokrútila hlavou. „Nie. Nie. Spravím čaj a potom ju zavolám. Ale…“

„Čo?“

„Už nie ste malé deti, Tibor. Ani jeden z vás.“

Tibor sa pridusene zasmial: Samozrejme. Májka je už dávno dospelá.

Všetko v dome sa zmenilo. Vymenený nábytok. Nové

koberce. Dokonca aj obrazy na stenách. Nič z jeho spomienok sa nezachovalo. Akoby sa sem nasťahovala cudzia rodina.

A Májka...

Keď sestra zišla dole na prízemie – tá neznáma žena celkom zaplnila obývačku.

Na rukách držala bábo a ďalšie dieťa sa knísalo za ňou.

Tibor sa v masívnej devätnásť-ročnej matke snažil nájsť svoju malú sestru, ale videl len prázdny, tupý pohľad v prasačích očkách. Dievča tak obalené sadlom, že sa ledva dokázalo samo hýbať.

A keď sa na neho pozrela…

Pozrela sa na neho vôbec?

Určite áno.

Buď svojho brata nespoznávala, alebo o neho vôbec nejavila záujem.

„Májka...“ povedala doktorka, ale hlas sa jej po prvom slove zadrhol. Všetko bolo zle. Jej syn takmer nedýchal. *Skúmal* svoju sestru ako *vec*. Snažil sa ovládať, ale zrádzali ho neveriace, odmietavé oči: *‚Táto bytosť nemohla byť jeho drobnou sestričkou.‘*

Doktorka odovzdane vzdychla.

Nedokážu sa navzájom ani pozdraviť. Tak sú si cudzí.

„Mama, idem za Osvaldom.“ Májka jej podala bábo a hneď ako sa ho zbavila, pretlačila sa do kuchynky.

Z chladničky vytiahla vedierko s hustou krémovou hmotou a dve pivá. Zdvihla ruku k príborníku, chvíľu váhala. Natočila hlavu nabok. Možno čakala na znamenie – aspoň jedno slovo – ale v dome bolo hrobové ticho. Dokončila lenivý pohyb k lyžici a rovno si z krému nabrala

do úst.

„Idem,“ povedala s plnou pusou.

Až keď vychádzala z dverí, jej mátožný pohľad sa na pár sekúnd prečistil. „Tibor,“ zamávala na neho lyžicou. A to bolo všetko. Drobnými, nemotornými krôčikmi vyrazila z domu. Bola preč.

„Čo…“ pozeral za ňou brat, „čo to bolo? Májka?“

„Májka.“

„A-ako?“

Doktorka si povzdychla. „Prispôsobila sa, Tibor. Teba odviezli a ona tu zostala úplne sama. Keď *s nimi* žiješ každý deň… Neviem. Neviem, Tibor. Nie som detský psychológ. Dieťa musí niekde patriť. Musí sa s niekym baviť. Ty si bol odrazu preč a oni ju medzi seba nechceli prijať. Nie takú… Nie našu Májku.“

„Ale…“

„Tibor, každý deň s nimi bola šesť hodín zavretá v triede. Nie je normálna.“

„Ale… Ako? Čo to preboha jedla? Čím ju kŕmia? Žrádlom pre prasatá?“

„Nemôžu za to,“ doktorka prešla ku pohovke a uložila bábo vedľa Tibora. Potom zdvihla zo zeme jeho dvojročného brata a posadila si ho na kolená.

„To sú jej deti?“

Ticho prikývla.

„Zdravé?“

Pokrútila hlavou. „Nie.“

Tibor si ich zbežne prezrel: Dvojročný chlapec na neho púlil oči, sánka padnutá. Rozhodoval sa, či skôr utiecť, alebo či sa má na uja vrhnúť. „A ty sa ako voláš?“ štuchol ho

prstom do hrude.

„Tibor!“ zvýskol drobec. Pre tento raz bude kamarát. Vyskočil na operadlo pohovky a pleskol staršieho menovca po hlave. „Tibor!“

„V hlave má všetko v poriadku,“ usmiala sa doktorka. „Ale potrebujú špecialistov.“

„Tak prečo neodídete?“

Doktorka znova pokrútila hlavou. „Bez Májky nie. Skúšali sme to už.“ Niekoľkokrát, chcela dodať, ale Tibor by nepochopil. Skúšali liečenia. Skúšali žiť v Čechách. Vyskúšali život v Dánsku. Doktorka bola vítaná všade. Lenže jej dcére nikde nedokázali pomôcť.

Májka nevedela žiť medzi bežnými ľuďmi. Topila sa medzi nimi, dusila sa v návaloch apatie, po ktorých prichádzali výbuchy zlosti, alebo periódy nespavosti a hlbokého smútku. Patrila na Záhorie. Tu vyrastala a tu sa cítila v bezpečí: Medzi veselými dvesto-kilovými ľudoopími štvornožcami. Žiadny Jačmeňovec ju nikdy nezradí. Nikdy ju neodsotí a neopustí a nenechá úplne samú, tak ako to pred rokmi spravil jej vlastný brat. Tak ako to pred ním spravil otec. Tak ako to robia všetci homo sapiens.

Májke nebolo nikde lepšie, ako v Záhorských Jačmeňovciach.

Chcela byť celkom ako oni. Patrila do ich kmeňa. Úplne asimilovaná. Aj keď nakoniec pre obezitu skolabuje. Aj keď ju to nakoniec zabije.

Doktorke Tekvickej bolo ľúto svojich vnúčat. Čakalo ich len trápenie.

Lenže odtiaľto sa už viac nebudú sťahovať.

Nikdy.

„Májka chce žiť tu,“ povedala.

„Ako dobytok?“

„Ako dobytok… Nepoznáš ich. Sú…“ doktorka bezradne rozhodila rukami. „Neodchádza sa od nich ľahko. S nimi je lepšie, ako tam v meste. Sú…“

„Len nevrav, že lepší.“

Tibor vstal, prešiel k oknu a vyzrel von. Májka sa od dverí vzdialila asi na desať krokov. Teraz sedela, opierala sa o mamin solárny panel – celý ho prekrývala telom – a znova hltala krém z vedierka. Po minútovom oddychu sa pozviechala, spravila pár ďalších krokov – a vyčerpane klesla. Vložila si do úst novú lyžicu a zapila hmotu hutným pivom z pivovaru od Mäsiarov. Znova vstala, vykročila. Zúfalo, akoby sa chcela čo najrýchlejšie stratiť. Tak sa ponáhľala, že po niekoľkých metroch takmer padla na kolená. Zdvihla ruku s pivom a otrela si z očí slzy.

„Pane bože,“ zasýpal. „Ona predo mnou uteká.“

Doktorka sa postavila vedľa neho, položila mu ruku na rameno. „Nemala som ju volať dole. Neboli ste pripravení.“ Ešte chvíľu ju v tichosti sledovali. „Tam v tom tele je stále naša malá Májka. NAŠA Májka. Nechce, aby si ju takto videl.“

„Ja?“

„Hm,“ chytila ho za lakeť. „Choď prosím ťa ešte za ňou. Skús ju priviesť naspäť.“

- ...Tibor sedí pod stromom... -

Tibor sedel pod starým dubom a cez zábradlie hádzal do potoka žalude.

Odkiaľsi z diaľky sa k nemu nieslo uspávajúce dunivé mručanie: Tam kdesi Jačmeňovci stáli na poli a sťažka pracovali, teraz práve ospanlivými pohľadmi hypnotizovali úrodu. Niektorí svoj výkon zajedali druhým alebo tretím predpoludňajším obedom, kým vysmiate dievčatá si cez prestávku pospevovali adoptovanú jačmeňovskú hymnu:

„Pivo dělá – hezká – těla…“

Jačmeňovcom bolo hej!

Tibor občas pozrel smerom ku kultúrnemu domu. Videl ju tam. Sedela na lavičke a dozerala na svoje stádočko guľatých žiačikov.

Väčšina detí sa cez prestávku štvornožky naháňala, niektoré sa ale pásli, hltali chutné mušky, alebo sa váľali na trávniku a v nafúknutých žalúdkoch im kvasilo zdravé záhorácke zelí.

Jačmeňovská mládež. Ľudské gorilky. V šatičkách.

Ich predkovia zobrali svoj vývoj skratkou. Generácia za generáciou masovo prekrmovaná odpadovým jedlom – desať generácií, potom dvadsať generácií, päťdesiat generácií, každá objemnejšia a mohutnejšia než tá pred tým. S novým zoznamom intolerancií, s novými alergiami, ktoré ich smerovali ku sýtejším a nebezpečnejším krmivám. Až kým neskončili takto.

Dobytok. Kŕmia sa trávou a burinou. Žerú červíky z pôdy.

Sú to vôbec ešte ľudia? Nakoľko sú si s Tiborom podobní?

Kedy nastáva ten zlom, keď vedci prehlásia: „Toto už viac nie je ľudská *rasa*, toto je nový ľudský *druh*“?

Tiborovi to bolo nakoniec jedno.

Neodsudzoval Jačmenovcov. Neľutoval ich, ani im nikdy nezávidel.

Nezáležalo mu na nich.

Chytil kovovú tyč, zaprel sa za ňu a pomaly vstal. Vykročil spod dubu ku kultúrnemu domu.

Osadníci sa o budovu starali. To sa im uprieť nedalo: Žrali ako kone, ale keď sa rozhýbali, aj makali ako kone. Stále to predsa boli ľudia. Od spoločných pra-predkov ich delilo pár krátkych milénií.

Cez celú fasádu boli namaľované slnečné pastviny vlniace sa v letnom vánku; skrz horné poschodie sa tiahla belasá obloha. Z jedného okna vylietali dve lastovičky, jedna v divokej piruete. Pred zobákom mala nakreslenú malú čiernu bodku. Jačmeňovskú kŕmnu mušku.

Na úrovni Tiborovho pása sa na stene šantili drobné postavičky, školáci. Niektorých z nich spoznával. Bola tam aj Májka, stále ešte malinká, vyplašená školáčka, a za ňou stál jej vysoký brat. Objímal ju okolo ramien.

Tibor tuhšie zovrel tyč.

Zastal oproti učiteľke.

Zostarla. Nikto sa tu o ňu nestaral – o túto komickú imitáciu dvojnožcov. Potrebovala umyť. Jej lacná papierová pokožka zožltla, zvráskavela. Na nepraných šatách boli stále vidieť paradajkové škvrny, tiahli sa jej po celej ľavej strane.

„Tibor Tekvický,“ zdvihla ku nemu hlavu, „pomoc…“ zašepkala, po líci jej stiekla prvá umelá slza. „Pomoc…“

Jedna ruka sa jej viditeľne triasla, hruď sa dvíhala a klesala.

Akoby ten stroj vedel naozaj dýchať.

Takých programov už videl stovky.

Tibor zodvihol železnú tyč a udrel.

A potom znova.

Za každý jeden rok. Za matku. Za Májku.

Za Májkine deti.

„Po… moc…“

Učiteľka sa vôbec nebránila.

TRIHLAV

WWW.TRIHLAV.COM

CENA: 0eu, NEPREDAJNÉ